

Pieksämäki Tahinniemi arkeologinen inventointi 2021

Timo Jussila
Timo Sepänmaa

Tilaaaja: Pieksämäen kaupunki

Sisältö

Perustiedot	2
Kartat	3
Inventointi.....	4
Muinaisjäännökset.....	5
1 Pieksämäki Tahinniemi	5
1 Pieksämäki Tahinniemi 2	8
1 Pieksämäki Tahinniemi 3	10
1 Pieksämäki Tahinniemi 4	12

Kansikuva: Tahinniemen kivikautista asuinpaikkaa, pohjoiseen, etualalla eteläisin asumuspainanne.

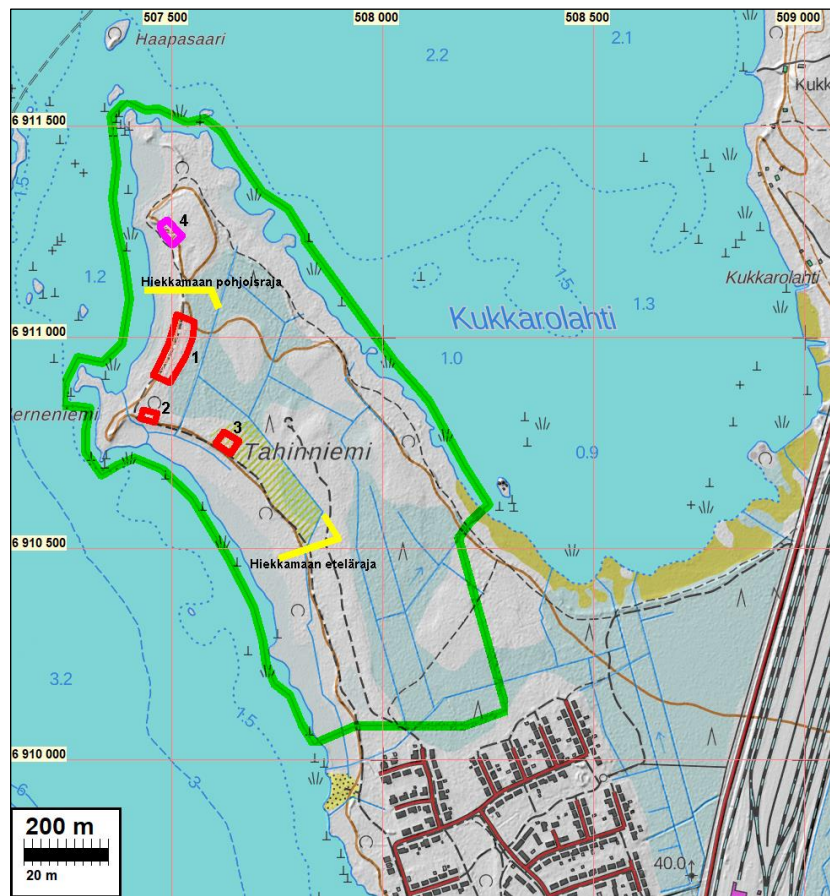
Perustiedot

- Alue:** Pieksämäki Tahinniemi, niemi keskustan pohjoispuolella, niemen rakentamaton karkiosa, kiinteistö 593-402-14-14.
- Tarkoitus:** Selvittää alueen kiinteät muinaisjäännökset ja muut suojeltavaksi katsottavat arkeologiset jäännökset.
- Työaika:** Maastotyö 17.9.2021.
- Tilaaja:** Pieksämäen kaupunki.
- Tekijät:** Mikroliitti Oy, Timo Jussila ja Timo Sepänmaa. Arkistotyö ja raportti Jussila.
- Tulokset** Alueelta, niemen kärjen luoteisrannalta tunnettiin ennestään yksi muinaisjäännös: kivikauden lopun asuinpaikka Tahinniemi (593010001), joka on merkitty muinaisjäännösrekisteriin pistekohteena. Paikalla on tehty kaivaukset v. 1985 ja 1986. Paikalla on kolme asumuspainannetta, joista kahta on tutkittu. Näissä tutkimuksissa tehtyjen havaintojen ja nyt paikalla saatujen havaintojen perusteella asuinpaikka rajattiin. Tunnetun asuinpaikan eteläpuolella, niemen kärjen lounaisrannalla, hiekkaisen törmän päällä olevaan nelisivuiseen painanteeseen tehtiin koekuoppa, jossa havaittiin nyrkin kokoisia palaneita kiviä n. 40 cm syvyydellä. Vaikka ajoittavaa materiaalia siitä ei saatu, se alustavasti todettiin muinaisjäännökseksi. Etelämpänä lounaisrannalla todettiin metsänlaikutusvaossa rautakuonaa joka osin kiinni kivesssä. Kohdalla oli myös 30x30 cm laakakivi. Paikalla on ilmeisesti esihistoriallinen raudanvalmistuspaikka ja siten muinaisjäännös. Aivan niemen pohjoiskärjestä löytyi länsipuoleisen törmän päältä koekuopista kaksi kvartsi iskosta, mutta ei mitään muuta ja siten paikka jäi mahdolliseksi muinaisjäännökseksi. Tahinniemessä on siis kolme muinaisjäännöstä ja lisäksi yksi mahdollinen muinaisjäännös.
- Selityksiä:** Koordinaatit ja kartat ovat ETRS-TM35FIN koordinaatistossa. Kartat ovat Maanmittauslaitoksen maastotietokannasta elokuussa 2021 ja helmikuussa 2022, ellei toisin mainittu. Muinaisjäännösrekisteri on tarkastettu 2/2022. Valokuvia ei ole talletettu viralliseen arkistoon, eikä niillä ole kokoelmatunnusta. Valokuvat ovat digitaalisia ja ne ovat tallessa Mikroliitti Oy:n palvelimella ja sen varmuuskopiolla.

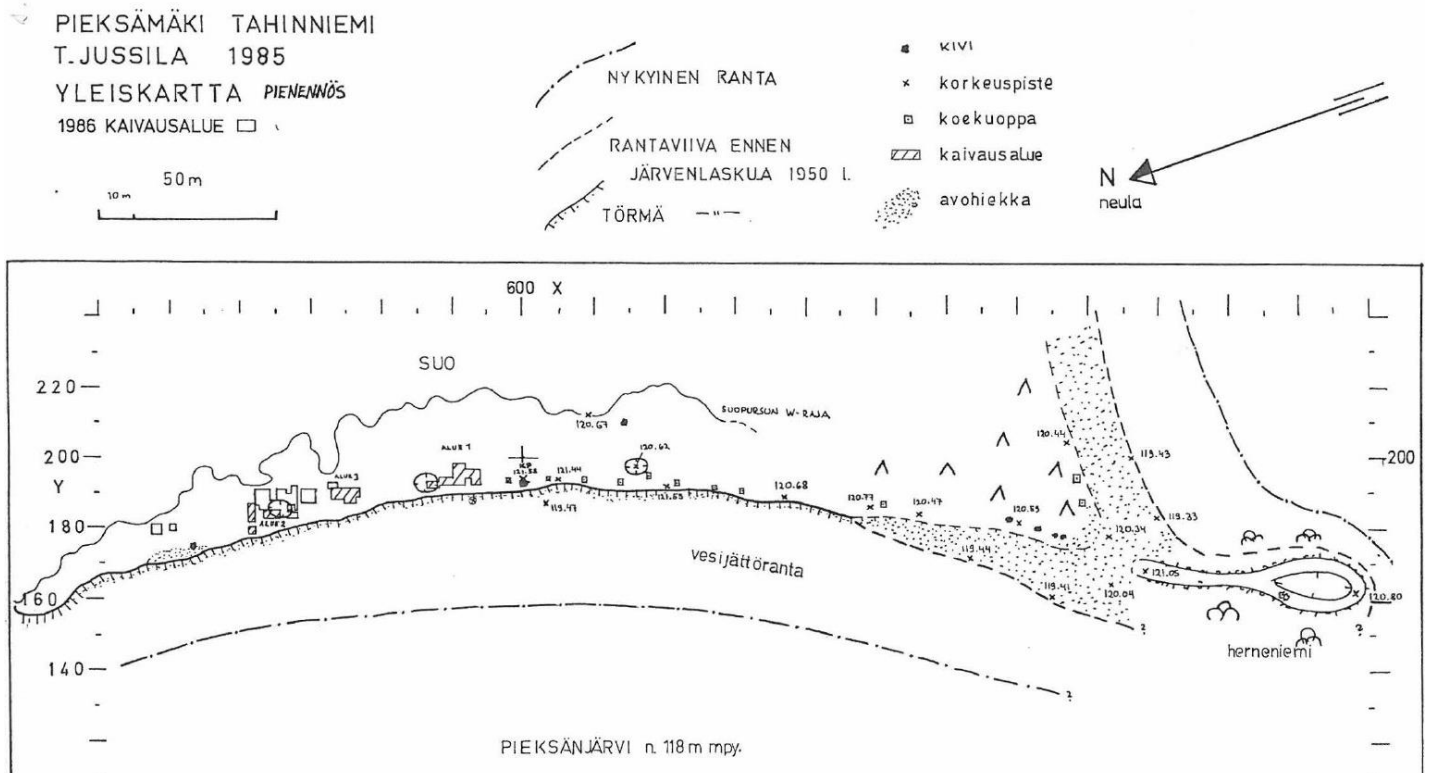
Tutkimusalue vihreällä

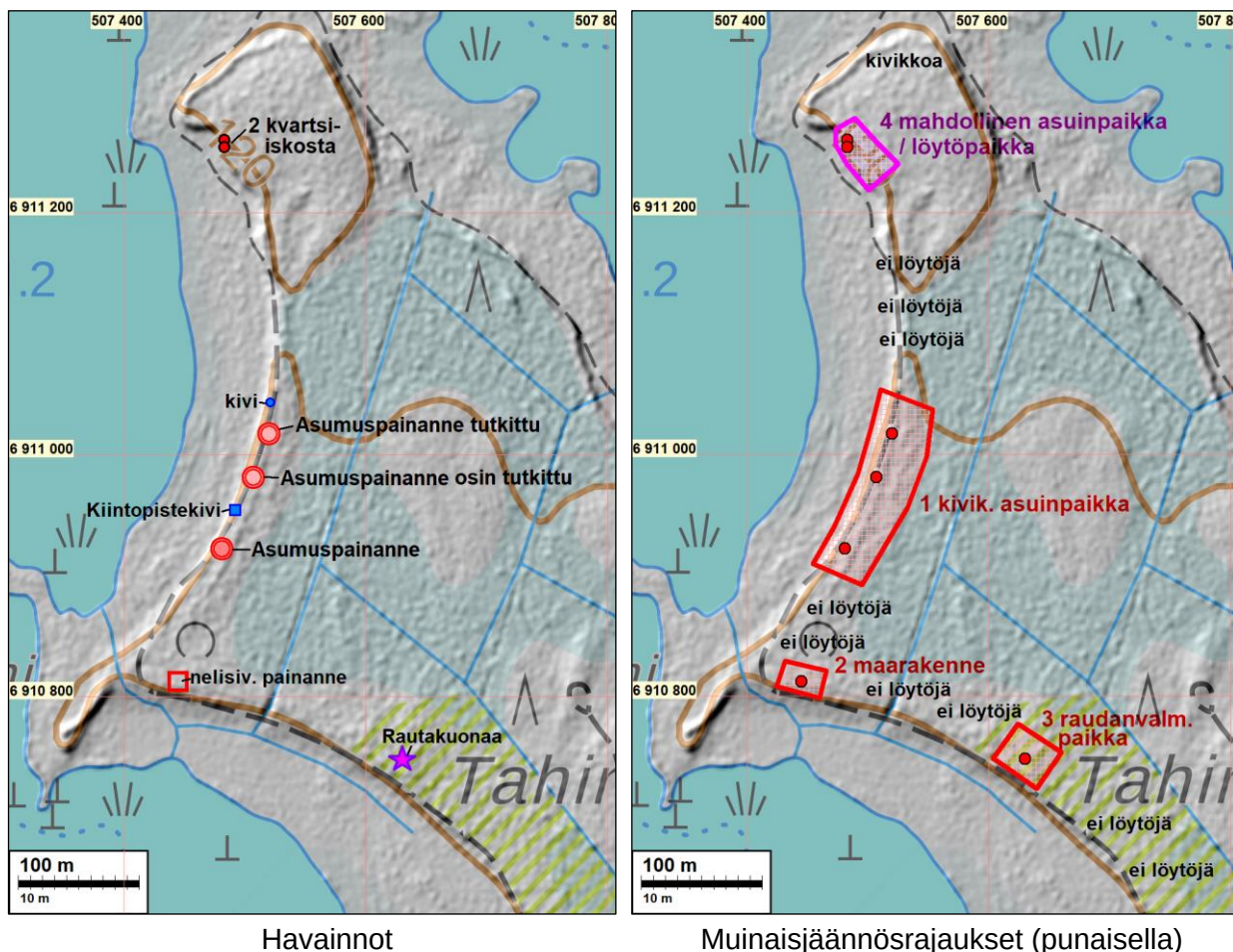
Kartat

Tutkimusalueen raja vihreällä. muinaisjäännökset punaisella ja löytöpaikka sinipunaisella. Länsirannan hiekkamaaperäalueen rajat keltaisella – muualla maaperä melko kivikkoista hiekkamoreenia.

Vuoden 1985-6 kaivauksella laadittu Tahinniemen kivikautisen asuinpaikan alueen yleiskartta (Jussila)

Inventointi

Pieksämäen kaupunki on laatimassa osayleiskaava Tahinniemeen. Pieksämäen kaupunki tilasi alueen arkeologisen selvityksen Mikrolitti Oy:ltä. Timo Jussila ja Timo Sepänmaa tekivät inventoinnin maastotyön 17.9.2021, työn kannalta oivissa olosuhteissa.

Tutkittava alue kattaa Tahinniemen rakentamattoman alueen Kukkarolahden länsipuolella ja nykyisen pientaloasutuksen pohjoispuolella, kiinteistön 593-402-14-14 alueen. Niemi on n 1,5 km pitkä ja 500 m leveä. Niemen rantaa kiertää vanha rantavalli, joka on kivikkoinen palle niemen eteläosassa sekä pohjois- ja itärannalla. Niemen kärjen länsi-lounaisranta on hiekkamaata ja siellä valli muuttuu törmäksi, joka kohoo hieman korkeammalle tasolle. Törmän takana maasto on tasaista ja törmän tasolla eikä alempana kuten rantavallien alueella. Niemen keski-osat ovat märkää ja tasaista metsämaata. Vanhoja karttoja (pitäjänkartta 1846 ja tiluskartta 1934, peruskartta 1973) katsottiin sen verran että niistä saattoi todeta, että alueella ei ole ollut asutusta, rakennuksia tai muutakaan kartoille merkityä ihmistoimintaa.

Niemen kärjen länsirannalla on kivikautinen asuinpaikka Tahinniemi joka on muinaisjäännösrekisterissä pistekohteena. Paikalla on tehty arkeologisia kaivauksia v. 1985 ja 1986 jolloin myös niemen maastoa havainnoitiin jossain määrin laajemminkin. Kivikautisen asuinpaikan ympärille tehtiin yli pari kymmentä koekuoppaa, havainnoitiin avoimia polun pintoja sekä lounaisrannan avointa hiekkarantaa. Lounaisrannalla oli metsää hakattu ja laikutus ulottui lähelle rantatörmää.

Laikut olivat avoimina ja hyvin havainnoitavissa. Ranta-alueet katsottiin siis kattavasti ja monin paikoin koekuoppia tehden.

Tulos

Kivikautinen asuin paikka rajattiin. Sen eteläpuolella, lounaisrannalla havaittiin nelisivuinen painanne (kohde nro 2) johon tehdyssä koekuopassa havaittiin pinnassa podsolmaannos ja syvällä palaneita kiviä. painanteeseen oli tehty koekuoppa v. 1985 ja tuolloin siinä ei havaittu mainittavaa. Lähelle tehtiin nyt koekuoppia, mutta mitään ajoittavia löytöjä ei saatu. Painanne jäi siis arvoitukseksi, mutta on kuitenkin hyvin mahdollista, että se olisi esihistoriallinen, joten se katsottiin nyt muinaisjäännökseksi.

Lounaisrannalla etelämpänä, hakkuuaukon pohjoisreunamilla havaittiin törmän äärellä metsänlaikutusvaossa osin pienessä (30 x 30 vm) laakakivessä kiinni olevaa rautakuonaa. Mitään muuta ei alueella havaittu. On kuitenkin todennäköistä, että paikalla on ollut varhaismetallikautinen raudanvalmistuspaikka. Kyseessä on muinaisjäännös (Kohde nro 3). Niemen pohjoiskärjen hiekkamoreenisen koreahkon (ja kivisen) törmän päällä havaittiin koekuopista kaksi selvä kvartsi-iskosta mutta kuudessa muussa koekuopassa ei mitään. Paikka jäi mahdolliseksi muinaisjäännökseksi (tai löytöpaikaksi).

Tahinniemessä on siis kolme erityyppistä muinaisjäännösalueita ja mahdollisesti vielä neljäskin.

6.3.2022

Timo Jussila

Lähteitä:

Jussila T 1985: Pieksämäki Tahinniemi. Kivikautisen asuinpaikan kaivaus. Museovirasto / Pieksämäen kaupunki

Jussila T 1986: Pieksämäki Tahinniemi. Kivikautisen asuinpaikan kaivaus. Museovirasto / Pieksämäen kaupunki

Muinaisjäännökset

1 Pieksämäki Tahinniemi

Mjtunnus:

Status: kiinteä muinaisjäännös

Ajoitus: kivikautinen

Laji: asuinpaikka

Koordin: N 6910967 E 507503 (keskipiste), Z 121

Tutkijat: Jussila, kaivaus 1985 ja 1986. Jussila ja Sepänmaa 2021, inventointi.

Sijainti: Paikka sijaitsee n. 3,3 km Pieksämäen asemalta pohjoisluoteeseen, Tahinniemen kärjen länsi-luoteisrannalla, vanhan rantatörmän päällä, nykyrannasta 60 m.

Huomiot: Paikalla on pari metriä korkean vanhan rantatörmän päällä kivikautinen asuinpaikka, jossa 110 m matkalla kolme asumuspainannetta. Yksi asumuspainanne on tutkittu osittain v. 1985 ja toinen liki kokonaan 1986. Painanteet osoittautuivat osittain maahan kaivettujen nelisivuisten asumusten jäänteiksi – talon pohjiksi.

Paikalla on iso maakivi, jossa on maanmittaushallituksen kiintopiste (kartalla kiintopistekivi), pultti ja hakattu teksti: 8437 MHGT N43 121.578 mmyp. Kiintopisterekisteristä haetut pisteen koordinaatit ovat N 6910951.5, E 507492.7 ja Z 121.9531 (N2000). Kiveen on hakattu N40 korkeus.

Alueelta on löytynyt jotain v. 2003: KM 34535:1-2 asuinpaikkalöytöjä. Koska Museovirasto on julistanut kyseisen löytöluettelon salaiseksi, eikä meillä ei ollut mahdollisuutta tilata luetteloa nähtäväksi ja käydä katsomassa sitä Helsingissä Sturenkadulla, mm. pandemian takia, niin meillä ei valitettavasti ole tietoa mitä ja mistä löydöt ovat. Nämä löydöt siis on jätetty tässä huomiotta.

Kaivauksilta 1985 otetuista kolmesta radiohiilinäytteestä (puuhiiltä liesistä) on saatu ajoitukset:

1. 4260+-140 BP, cal 2500 - 3200 BC (2 sigma, yli 0,9 todennäköisyys).
2. 4450+-140 BP, cal 2850 - 3500 BC -"-
3. 4300 +-90 BP, cal 2600 - 3100 BC -"-

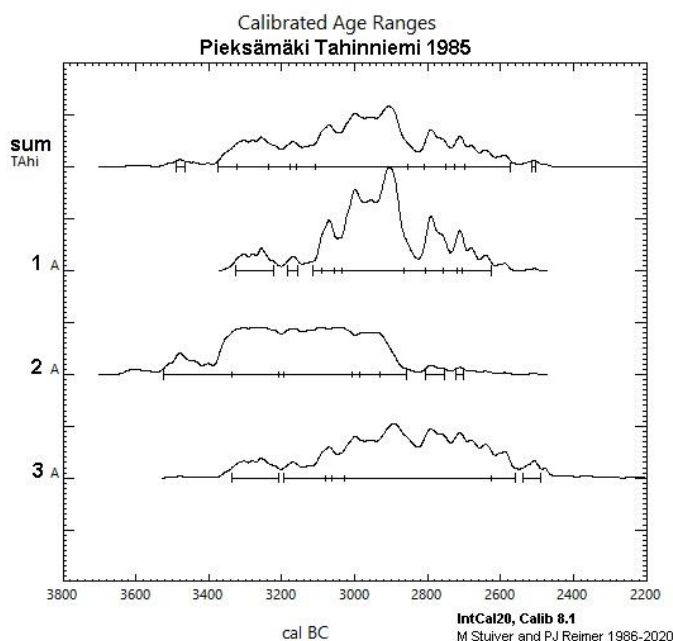
C14 ajoitusten perusteella voidaan yleistäen sanoa paikalla asutun noin 3000 eKr. Paikalta löydetty keramiikka on lähes yksinomaan Pöljän keramiikkaa mutta myös joitain paloja Jysmän keramiikaksi arveltua. Keramiikka sopii radiohiiliajoitukseen.

Paikka löytyi sortuneesta ja avoimesta rantatörmästä saatujen löytöjen perusteella v. 1984 (P. Tarkiainen). Asuinpaikan laajuutta saatettiin arvioida mm. näiden löytöjen levinnän perusteella.

Paikalla havaittiin myös kolme asumuspainannetta, joista kahta pohjoisinta tutkittiin. Tutkimusten aikana alueelle tehtiin koekuoppia mutta painanteiden pohjois- ja eteläpuolelta ei koekuopista eikä törmästä saatu mitään esihistoriaan viittaavia löytöjä (ks. yleiskartta 1985 s.3).

Nyt painanteista mitattiin paikkatieto satelliittipaikantimella (GPS / GLONASS / GALILEO). Paikalla olleesta kiintopisteestä otetun mittauksen perusteella paikkatietojen tarkkuus on alle 2,5 m. Törmä on umpeen kasvanut ja sitä ei nyt havainnoitu. Maaperä asuinpaikalla ja niemen kärjen luoteis- ja lounaisrannan pohjoisosassa on lajittunutta, pehmeää hiekkaa, lähes kivetöntä.

Eteläisimmän painanteen eteläpuolelle n. 15 – 90 m etäisyydelle siitä etelään törmän päälle tehtiin kymmeniä koekuoppia. Niistä ei havaittu mitään esihistoriaan

viittaava. Polun pinta on avoin ja se levenee etelässä missä enemmän avointa pintaa. Ma katsottiin tarkasti mutta poluilla ja avoimissa kohdissa rannalla ei missään havaittu mitään esihistoriaan viittaavaa.

Painanteiden pohjoispuolelle tehtiin v. 1985 koekuoppia ja pieni kaivausala. Niissä ja avoimessa törmässä ei havaittu tuolloin mitään mainittavaa. Törmän laskee pohjoisessa alemmalle tasolle ja on siinä matala ja suometsä alkaa heti laelta. Pohjoisempana niemen kärjessä maasto nousee korkeammalle ja myös rantatörmä on korkea ja jyrkkä. Maaperä muuttuu siellä kivikkoiseksi.

Asuinpaikan raja on selkeä. Siinä on n. kymmenen metrin varmuusvara eri suuntiin, paitsi länteen, jossa raja on törmän juurella.

Painanteet: 1) 6911017 E 507520, 2) 6910981 E 507507, 3) 6910922 E 507481

Pohjoisimman ja tutkitun, mutta sen jälkeen entistetyin painanteen yli kulkee metsätraktorin renkaiden urat, joten se erottuu maastossa huonosti.

Asuinpaikkaa pohjoiseen kiintopistekiven kohdilta ja pohjoisempaa painanteiden 1 ja 2 väliltä.

Pohjoisin painanne, jonka yli metsäkoneen ura. Pohjoiseen ja etelään.

Kiintopistekiven kohdilta etelään, vanha järvenlaskua edeltänyt rantatörmä. Oikealla eteläisin painanne etualalla, pohjoiseen.

Kiintopistekivi, pohjoiseen.

Asuinpaikan eteläpuolelta, kukkaroniemen tyvestä pohjoiseen ja itään, missä vasemmalla metsässä painannekohde 2.

1 Pieksämäki Tahinniemi 2

Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäänös
 Ajoitus: ajoittamaton (mahd. esihistoriallinen)
 Laji: maarakenne - painanne

Koordin: N 6910967 E 507503 (kuonanlöytökohta), Z 120

Tutkijat: Jussila ja Sepänmaa 2021, inventointi.

Sijainti: Paikka sijaitsee n. 3,2 km Pieksämäen asemalta pohjoisluoteeseen, Tahinniemen kärjen etelä-lounaisrannan länsipäässä, vanhan rantatörmän päällä, nykyrannasta 70 m, törmän reunalla kulkevasta polusta muutama metri pohjoiseen.

Huomiot: Paikalla on n. 3,2 x 2,5 m kokoinen matala, mutta selvästi erottuva, nelisivuinen painanne, jossa matalat vallit. Syvyys n. 10-20 cm. painanteeseen tehtiin koekuoppa v. 1985 ja tuolloin siinä ei havaittu mitään mainittavaa. Nyt painanteeseen tehdyssä koekuopassa havaittiin ohut podsolmaannos sekä 20-30 cm syvyydessä nokista maata sekä palaneilta vaikuttavia kiviä (kolme n. aikuisen nyrkin kokoista). Vallille tehdyssä koekuopassa oli ohut kaksoispodsol. Ympärilte tehtiin muutama koekuoppa, mutta niissä ei havaittu mitään mainittavaa. Painanteen eteläpuolella. loiva törmä on avoin – siinä ei nyt eikä aiemminkaan havaittu mitään esihistoriaan viittaavaa.

Painanne on siis arvoitus sekä ajoituksen että funktion osalta. Se ei ole nykyaikainen. On mahdollista, että se olisi esihistoriallinen, mahdollisesti rautakautisen pyyntikulttuurin jäännös. Tai sitten nuorempi. Paikkaa on syytä pitää muinaisjäännöksenä, kunnes se tarkemmilla tutkimuksilla mahdollisesti muuksi osoittautuu tai muinaisjäännökseksi varmistuu.

Muinaisjäännösrajaus on arvio koska lähiympäristössä ei mitään havaittu.

Lapio painanteessa, länteen ja luoteeseen.

Alla itä-kaakkoon.

1 Pieksämäki Tahinniemi 3

Mjtunnus: uusi
 Status: kiinteä muinaisjäännös
 Ajoitus: esihistoriallinen
 Laji: raudanvalmistuspaikka

Koordin: N 6910967 E 507503 (keskipiste), Z 121

Tutkijat: Jussila, kaivaus 1985 ja 1986. Jussila ja Sepänmaa 2021, inventointi.

Sijainti: Paikka sijaitsee n. 3,15 km Pieksämäen asemalta pohjoisluoteeseen, Tahinniemen kärjen luoteisrannan hiekkaisen ja hieman korkeamman vanhan rantatörmän rantatörmän alueen puolella välissä, törmän reunalta n. 17 metriä sisämaahan.

Huomiot: Paikalta on metsä hakattu ja maa mätästetty (ei siis vakoja, vaan kuorittu kunta pois). Yhdessä mätästyskohdassa havaittiin rautakuonan paloja yhdessä pienessä kasassa ja kasan kupeessa n. 30 x 30 cm laakakivi. Rautakaunanpaloissa oli kiinni kiviainesta. Paikka hieman pengottiin (hyvin kevyesti) lastoilla, mutta muuta ei esiin tullut. Lähiympäristön mätästyslaikut tutkittiin perusteellisesti mutta mitään ihmis-toimintaan viittaavaa ei niissä havaittu.

Kyse saattaa olla varhaismetallikautisesta pienestä raudanvalmistuspaikasta, vastaavasta kuin on mm. Ristiinan Kitulansuolla aikoinaan tutkittu laakakivistä kootun pienen uunin jäännökset. Löytöjä ei sielläkään uunin kohdilla juurikaan ollut. Tällä paikalla on enemmän umpinaista maata kuin avointa mätästettyä, joten ”kaikki” ei ollut esillä. Koska kuonassa oli kiinni kiviainesta, se tuskin on paikalle muualta tuotua nykyaikaista kuonaa. Muistelen, että aikoinaan 1980- tai 90-luvulla Pekka Tarkiainen (paikallinen arkeologian harrastaja, joka löysi Tahinniemen kivikautisen asuinpaikan), tai ehkä joku muu olisi raportoinut suullisesti, että Tahiniemestä olisi tuolloin rautakuonaa löydetty. En kuitenkaan löytänyt siitä nyt mitään dokumenttia.

On siis mahdollista, että paikalla on ollut esihistoriallinen raudanvalmistuspaikka. sen raja-
 rajuus on arvio koska mitään ei kuonanlöytökohdan ympärillä havaittu.

Vasemmalla, etelästä, Sepänmaa kuonanlöytökohdan tienoilla, oikealla lapiot löytökohdalla

Kuonaa laikussa ja sen keskellä ylhäällä, männyntaimen vasemmalla puolella maassa erottuu vaalea laakakivi, jossa rautakuonaa missä samaa kiviainesta kiinni

Kuonaa jossa kiviainesta ja em. laakakivi.

Oikealla kuonanpaloja mätästyslaikussa.

Vasemmalla löytökohdan pohjoispuolelta etelään, jossa löytökohta taustalla, oikealla n. 1509 m kuonalöytöpaikasta kaakkoon missä kivinen valli alkaa muuttumaan hiekkatörmäksi.

1 Pieksämäki Tahinniemi 4

Mjtunnus: uusi
 Status: mahdollinen muinaisjäännös
 Ajoitus: esihistoriallinen
 Laji: kvartsinlöytöpaikka

Koordin: N 6910967 E 507503 (keskipiste), Z 121

Tutkijat: Jussila, kaivaus 1985 ja 1986. Jussila ja Sepänmaa 2021, inventointi.

Sijainti: Paikka sijaitsee n. 3,4 km Pieksämäen asemalta pohjoisluoteeseen, Tahinniemen kärjen luoteisrannalla, vanhan rantatörmän päällä, nykyrannasta 60 m.

Huomiot: Tahinniemen pohjoiskärjessä on ympäristöstään kohoava "saareke", jossa maaperä varsin kivikoista hiekkamoreenia. Sen länsirannalle tehdyistä koekuopista (n. 10 kpl) löytyi kahdesta lähekkäisestä kvartsi-iskokset. Luontaista kvartsia ei alueella ole ja iskokset ovat selviä esihistoriallisia työstöjätteitä. Muissa koekuopissa ei havaittu mitään esihistoriaan viittaavaa. Paikalla saattaa olla vähälöytöinen esihistoriallinen asuinpaikka (tai löydöt ovat keskittyneinä eikä keskittymiä havaittu) tai löydöt ovat tulosta paikalla satunnaisesti isketystä kvartsista, johon ei liityt muuta toimintaa. Paikka jää siis mahdolliseksi muinaisjäännökseksi tai löytöpaikaksi.